

حل تمرین درس ۱۹ (کتاب نحو مقدماتی)

پرسش و تمرین

۱. اضافه را با ذکر یک مثال تعریف کنید و معنای لغوی مضاف و مضاف الیه را بنویسید.
۲. جمله ذیل را با ذکر مثال توضیح دهید:

«مضاف هرگز تنوین و نون مثنی و جمع قبول نمی کند».

• معلما المدرسة - معلم المدرسة

۳. در اضافه معنویه سه حرف جرّ می تواند در تقدیر باشد؛ در مثال های ذیل چه حروف جرّی در تقدیر است؟ دلیل آن را ذکر کنید.

• خَاتَمٌ ذَهَبٍ: مِنْ

• كِتَابُ اللَّهِ: لِـ

• صَلَاةُ الْعَصْرِ: فِي

• قِيَامُ اللَّيْلِ: فِي

• سَوَارٌ فِضَّةٍ: مِنْ

• نُورُ الشَّمْسِ: لِـ

۴. چه هنگام مضاف، کسب تعریف و چه هنگام کسب تخصیص می کند؟ با ذکر دو مثال توضیح دهید.

• م. الیه معرفه مضاف کسب تعریف

• م. الیه نکره مضاف کسب تخصیص

۵. آیا مضاف مانند مضاف الیه، دارای اعراب خاصی است؟

• خیر، مضاف نقش نیست.

۶. اسم های دائم الاضافه چه فرقی با سایر اسم ها دارند؟

• همیشه مضاف هستند.

۷. اسماء دائم الاضافه ذیل را ترجمه کنید.

• مِثْلٌ: مانند

• كِلَا: هر دو

• كُلٌّ: همه

• لَدُنْ: نزد

• وَرَاءَ: پشت

- أَمَامَ: جلو
- إِذْ: هنگامی که
- قُدَّامَ: جلو
- أَوْلُوا: صاحبان
- ذُو: صاحب
- سِوَى: به جز
- جَمِيعَ: همگی
- بَعْضَ: برخی
- غَيْرَ: به جز
- عِنْدَ: نزد

۸. اسم اول را به اسم دوم اضافه کنید و تغییرات لازم را در مضاف و مضاف الیه به عمل آورید.

- دین، الإسلام: دین الإسلام
- رَبِّ، النَّاسِ: رَبِّ النَّاسِ
- مُعَلِّمَانِ، الْمَدْرَسَةِ: مُعَلِّمَ الْمَدْرَسَةِ
- مُعَلِّمُونَ، الْمَدْرَسَةِ: مُعَلِّمُو الْمَدْرَسَةِ
- الْكِتَابِ، سَعِيدٍ: كِتَابُ سَعِيدٍ
- مُدَارَاةَ، النَّاسِ: مُدَارَاةَ النَّاسِ
- أَخَوَانِ، يَ: أَخَوَانِي
- إِخْوَةٌ، يَ: إِخْوَتِي
- الْكِتَابَيْنِ، التَّلْمِيذِ: كِتَابِي التَّلْمِيذِ
- الْكُتُبِ، التَّلَامِيذِ: كُتُبُ التَّلَامِيذِ
- دَاخِلُونَ، الْبَلَدِ: دَاخِلُوا الْبَلَدِ
- مُتَعَلِّمِينَ، هُ: مُتَعَلِّمِيهِ
- مُعَلِّمِينَ، الْخَيْرِ: مُعَلِّمِي الْخَيْرِ
- يَوْمَانِ، هُ: يَوْمَاهُ

۹. در جمله های ذیل مضاف و مضاف الیه را تعیین کرده و نوع و علامت اعراب مضاف الیه را بنویسید.

(۱) امام علی علیه السلام: آفَةُ الْعِلْمِ تَزُكُّ الْعَمَلِ بِهِ وَآفَةُ الْعَمَلِ تَزُكُّ الْإِخْلَاصِ فِيهِ.

- آفَةُ: مبتدا
- الْعِلْمِ: م. الیه
- تَزُكُّ: خبر
- الْعَمَلِ: م. الیه
- بِهِ: ج و م
- وَآفَةُ: مبتدا
- الْعَمَلِ: م. الیه
- تَزُكُّ: خبر (مفرد)
- الْإِخْلَاصِ: م. الیه
- فِيهِ: ج و م

(۲) امام علی علیه السلام: عُنْوَانُ الْعَقْلِ مُدَارَاةُ النَّاسِ.

- عُنْوَانُ: مبتدا
- الْعَقْلِ: م. الیه
- مُدَارَاةُ: خبر
- النَّاسِ: م. الیه

(۳) امام علی علیه السلام: أَشْرَفُ الْغِنَى تَزُكُّ الْمُنَى.

- أَشْرَفُ: مبتدا
- الْغِنَى: م. الیه و مجرور تقدیراً
- تَزُكُّ: خبر
- الْمُنَى: م. الیه و مجرور تقدیراً (آرزوها)

(۴) امام علی علیه السلام: زَلَّةُ الْعَالِمِ كَأَنَّكَ سَارِ السَّفِينَةِ تَغْرُقُ وَ يَغْرُقُ مَعَهَا غَيْرُهَا.

- زَلَّةُ: مبتدا
- الْعَالِمِ: م. الیه
- كَأَنَّكَ سَارِ: خبر شبه جمله
- السَّفِينَةِ: م. الیه
- تَغْرُقُ: جمله حالیه

- يَغْرُقُ: فعل
- مَعَهَا: مفعول فيه - مَع: دائم الاضافه
- مَعَهَا: م. اليه
- غَيَّرَهَا: فاعل
- غَيَّرَهَا: م. اليه

(۵) امام عسکری عليه السلام: مِنَ التَّوَاضُّعِ السَّلَامُ عَلَى كُلِّ مَنْ تَمَرُّ بِهِ وَ الْجُلُوسُ دُونَ شَرَفِ الْمَجْلِسِ.

- مِنَ التَّوَاضُّعِ: خبر مقدم (شبه جمله)
- السَّلَامُ: مبتدا
- عَلَى كُلِّ: ج و م
- مَنْ: م. اليه مجرور محلاً
- تَمَرُّ بِهِ: صله
- تَمَرُّ: فعل فاعل انت مستتر
- بِهِ: ج و م
- الْجُلُوسُ: عطف به مبتدا
- دُونَ: مفعول فيه
- شَرَفِ: م. اليه
- الْمَجْلِسِ: م. اليه

پرسش های عمومی

۱. به چهارده پرسش ذیل با توجه به دو جدول علامت های اعراب در اقسام فعل مضارع و اقسام اسم پاسخ دقیق و کامل دهید.

(۱) علامت اصلی رفع و نصب و جر چیست؟

• رفع: ُ

• نصب: َ

• جر: ِ

(۲) در چه اسم هایی علامت رفع، ضمّه مقدر است؟ مثال بنویسید.

• اسم مقصور: موسى

• منقوص: قاضي

• ی متکلم: کتابی

- ۳) در چه اسم هایی علامت نصب، فتحه مقدر است؟ مثال بزنید.
- اسم مقصور - ی متکلم
- ۴) در چه اسم هایی علامت جرّ، کسره مقدر است؟ مثال بزنید.
- مقصور - منقوص - ی متکلم
- ۵) در چه اسم هایی علامت رفع، ضمه ظاهر است؟ مثال بزنید.
- اسم سالم - جمع مکسر - جمع مؤنث سالم اسماء غیر منصرف
- ۶) چه اسم هایی علامت رفع، واو است؟ مثال بزنید.
- اسماء سته - جمع مذکر سالم
- ۷) چه اسم هایی علامت اعرابشان، حرف است و کدام یک حرکت؟
- حرف: اسماء سته - جمع مذکر سالم
- ۸) چه اسم هایی علامت نصب و جرّشان یکسان است؟ مثال بزنید.
- جمع مؤنث سالم - اسماء غیر منصرف
- ۹) در چه اسم هایی کسره، علامت نصب و فتحه علامت جرّ است؟
- کسره: جمع مؤنث سالم
 - نصب: جمع مؤنث سالم
 - فتحه: اسماء غیر منصرف
- ۱۰) چه شباهت و اختلافی میان علایم رفع اسم و فعل مضارع وجود دارد؟
- در فعل نون عوض رفع داریم.
- ۱۱) چه شباهت و اختلافی میان علایم نصب اسم و فعل مضارع وجود دارد؟
- ۱۲) آیا در میان اسم ها، اسمی وجود دارد که علامت اعراب آن حذف یک حرف و یا حرکت باشد؟ در میان فعل ها چطور؟
- مضاف تنوین آن حذف می شود (قاضی تنوین قاضی) - بله نون
- ۱۳) میان اسم منقوص و مضارع ناقص واوی و یایی از نظر علامت اعراب چه شباهتی وجود داد؟
- قاضی: در حالت رفعی و جری تقدیری
 - مضارع واوی و یایی در حالت رفعی تقدیری
- ۱۴) میان اسم مقصور و مضارع ناقص الفی از نظر علامت اعراب چه شباهتی وجود دارد؟
- مقصور: در حالت رفع، نصب، جر تقدیری
 - ناقص الفی: در حالت رفع و نصب تقدیری
۲. پاسخ صحیح را با این علامت (✓) مشخص کنید .

۱) کدام یک از جمله های ذیل درست است ؟

الف) حال، چگونگی فعل را بیان می کند.

ب) اصل آن است که حال معرفه و مقدم باشد.

ج) اصل آن است که حال نکره و مؤخر باشد. ✓

د) اگر ذو الحال نکره باشد لازم نیست حال بر آن مقدم شود.

۲. « آمِنِينَ » در آیه شریفه « وَقَالَ ادْخُلُوا مِصْرًا اِنْ شَاءَ اللّٰهُ آمِنِينَ » چه نوع حالی است؟

الف) مشتق. ✓ ج) جمله اسمیه.

ب) جامد. د) جمله فعلیه.

۳. تمییز:

الف) باید معرفه باشد. ج) غالباً جامد است. ✓

ب) باید مرفوع باشد. د) غالباً مشتق است.

۴. « شَهِيدًا » در آیه شریفه « كَفَىٰ بِاللّٰهِ شَهِيدًا » .

الف) مفعولٌ به است. ج) مفعولٌ له است.

ب) تمییز است. ✓ د) ب و ج.

۵. « بَازِعًا » در آیه شریفه « فَلَمَّا رَأَى الْقَمَرَ بَازِعًا » .

الف) تمییز است. ج) مفعولٌ به است.

ب) حال است. ✓ د) مفعول مطلق است.

۶. نوع ندا در جمله « و احْشَرْتَاهُ » عبارت است از:

الف) ندبه. ✓ ج) ندای معمولی.

ب) استغاثه. د) الف و ب.

۷. منادی مفرد معرفه:

الف) معرب می باشد. (ج) مبنی بر ضمّ است. ✓

ب) مبنی بر فتح است. (د) هیچکدام.

۸. «رَبِّ» در آیه شریفه «قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ» متعلق است به:

الف) قُلْ. (ج) النَّاسِ.

ب) أَعُوذُ. ✓ (د) فعل محذوف.

۹. در آیه شریفه «قَالَ عَلَّمَهَا عِنْدَ رَبِّي فِي كِتَابٍ»: چند مضاف و مضاف الیه وجود دارد؟

الف) یک مضاف و مضاف الیه.

ب) سه مضاف و مضاف الیه. ✓

ج) چهار مضاف و مضاف الیه.

د) هیچکدام.

۱۰. مضاف:

الف) هرگز تنوین قبول نمی کند. ✓ (ج) همیشه مجرور است.

ب) همیشه مرفوع است. (د) بعد از مضاف الیه می آید.